

Рафал Кур
Ягеллонський університет
(Краків, Польща)

Філософія свідомості (психіки) у Львівсько- Варшавській Школі

Тематику філософії свідомості (психіки), що з'являється серед учнів Казимира Твардовського, розглядають досить рідко. Для цього є різні причини, але перш за все з браку доступу до оригінальних текстів, більша частина яких до цього дня не була розроблена й опублікована. У доповіді я хотів би звернути увагу на представників Львівсько-Варшавської Школи, праці яких ми можемо зачислити до філософії психології. Відношення між філософією і психологією було важливим питанням як для брентаністів, так і для представників Львівсько-Варшавської Школи. Дану тему осмислюють й сучасні філософи (Н. Блок, Д. Девідсон, Дж. Фодор). Н. Блок, наприклад, інтерпретує філософію свідомості як частину філософії психології. Абстрагуючись від методологічних відмінностей та схожості між філософією і психологією, аналіз ментальних актів та їх об'єктів став головною темою досліджень філософів, які надихалися творчістю Ф. Brentano. Приклад К. Твардовського є винятковим, з огляду на точність і більш розширений аналіз, ніж у його вчителя Ф. Brentano, який пізніше став розпізнавальним знаком представників Школи. Підхід К. Твардовського до психологізму надихнув багатьох його учнів на дослідження фізичних і ментальних явищ як з онтологічної, так і з епістемологічної перспективи. Такий тип підходу, який окрім К. Твардовського характеризує також творчість М. Боровського, нагадував метод феноменологів (Е. Гусерля, Р. Інгардена), А. Майнонга та його учнів, наприклад,

Ернст Малі (Ernst Mally). В брентанівському дусі здійснювали аналіз В. Ауербах та Л. Блауштайн. У свою чергу емпіричним підходом відзначалися психологи: Галина Слоневська (Halina Słoniewska), Владислав Вітвіцький (Władysław Witwicki) та його син Тадеуш Вітвіцький (Tadeusz Witwicki).

Львівські психологи та філософи цікавилися проблемами перцепції, образів та чуттів. У своїх працях дуже часто покликалися на німецьких психологів та філософів, таких як Ернст фон Астер, Александр Пфандер, Карл Штумпф та інші. Критикували, наприклад, результати досліджень Вільгельма Вундта, популярного тоді психолога та фізіолога, лабораторію якого відвідували К. Твардовський та його учні.

К. Твардовський критикував психофізіологічний підхід у праці «Психологія у відношенні до фізіології та філософії» (1897). Він постулював дуже врівноважений та міждисциплінарний метод досліджень, тому не лише його праця, але й також його учнів, й надалі спонукає до досліджень. Наприклад, Саломон Ігель, який цікавився відношенням фізіології до психології, чи ті, хто застосовували експериментальні методи у дослідженнях, як Степан Бляховський та Степан Бaley. Психофізичною проблемою (body-mind problem) займалися багато його учнів і застосовували різні методи для її вирішення (старше покоління: Вітвіцький, Ігель, Креуц; молодше покоління: Ауербах, Блауштайн).

Варто ще відзначити, що терміни, які К. Твардовський запровадив у психологію та фізіологію, після незначних змін, можна послуговуватися й сьогодні. Ширше відтворення думок учнів К. Твардовського може допомогти та збагатити складну сучасну дискусію щодо відношення тіла до психіки, а також щодо інших проблем філософії свідомості (психіки).

Rafał Kur
Uniwersytet Jagielloński
(Kraków, Polska)

Filozofia umysłu w Szkole Lwowsko-Warszawskiej

Tematyka filozofii umysłu pojawiająca się wśród uczniów Kazimierza Twardowskiego jest dość rzadko przywoływana. Wynika to z różnych przyczyn, ale przede wszystkim z braku dostępu do oryginalnych tekstów, których duża część do dziś nie została opracowana i opublikowana. W referacie chciałbym przedstawić reprezentantów Szkoły Lwowsko-Warszawskiej, których prace możemy zaliczyć do filozofii psychologii. Relacje pomiędzy filozofią a psychologią były ważną kwestią wśród Brentanistów oraz przedstawicieli Szkoły Lwowsko-Warszawskiej. Temat rozważany jest również przez współczesnych filozofów (N. Block, D. Davidson, J.J. Fodor). Block na przykład traktuje filozofię umysłu jako część filozofii psychologii. Abstrahując od metodologicznych różnic i podobieństw pomiędzy filozofią a psychologią, analizy aktów mentalnych i ich obiektów stały się głównym tematem badań filozofów inspirowanych się Franzem Brentanem. Przykład Twardowskiego jest wyjątkowy ze względu na precyzyjne i bardziej rozbudowane analizy od swojego nauczyciela, które następnie stały się znakiem rozpoznawczym przedstawicieli Szkoły.

Twardowskiego podejście do psychologizmu inspirowało wielu jego uczniów, zwłaszcza w zakresie fizycznych i mentalnych zjawisk, badane zarówno z ontologicznej i epistemologicznej perspektywy. Tego typu podejście, które oprócz Twardowskiego charakteryzowało również Mariana Borowskiego, przypominało metody fenomenologów (Edmund Husserl, Roman Ingarden), Alexiusa Meinonga i jego uczniów, na przykład Ernsta Mally'ego.

W Brentanowskim duchu analizy przeprowadzali Walter Auerbach, Eugenia Ginsberg Blaustein czy Leopold Blaustein. Z kolei empirycznym podejściem wyróżniali się psychologowie: Halina Słoniewska, Władysław Witwicki i jego syn Tadeusz Witwicki. Lwowscy psychologowie i filozofowie interesowali się zagadnieniami związanymi z percepcją, wyobrażeniami, uczuciami.

W swoich pracach często odwoływali się do niemieckich psychologów i filozofów takich jak Ernst von Aster, Alexander Pfänder, Carl Stumpf i inni. Krytykowali na przykład rezultaty badań Wilhelma Wundta, wówczas bardzo popularnego psychologa i fizjologa, w którego laboratorium bywał Twardowski i jego uczniowie. Twardowski krytykował psychofizjologiczne podejście w tekście "Psychologia wobec fizjologii i filozofii" (1897). Postulował bardziej zrównoważone i interdyscyplinarne metody badań, dlatego prace nie tylko jego, ale również jego uczniów w dalszym ciągu inspirują. Na przykład Salomon Igel, który interesował się relacją fizjologii do psychologii, czy ci którzy stosowali metody eksperymentalne w badaniach jak Stefan Błachowski czy Stefan Baley. Psychofizycznym dylematem (body-mind problem) zajmowała się spora część uczniów Twardowskiego, w różnym stopniu, różnymi metodami. Starsze pokolenie: Witwicki, Igel, Mieczysław Kreutz. Młodsze pokolenie: Auerbach i Eugenia Blaustein.

Warto jeszcze zauważyć, że terminy, które Twardowski wprowadził do psychologii i fizjologii, po drobnych zmianach można z powodzeniem dzisiaj stosować. Szersze odtworzenie myśli uczniów Twardowskiego może pomóc i wzbogacić współczesną złożoną dyskusję na temat relacji ciało - umysł oraz wielu innych zagadnień z zakresu filozofii umysłu.